

The background is a complex, abstract composition of overlapping, semi-transparent geometric shapes in various colors including red, blue, yellow, green, pink, and black. The shapes create a sense of depth and movement, resembling a collage or a modern architectural design.

SIRIUS OPRECHT

EDITIE 04 JUNI 2020

RECHT EN KUNST

COLOFON

Oprecht is het verenigingsblad van studievereniging Sirius binnen het Utrecht Law College. De Oprecht wordt geschreven door een actieve commissie van zeven leden.

Heb je reacties naar aanleiding van deze editie of heb je ideeën voor een volgende Oprecht? Laat het dan weten aan de redactie.

Jaargang 15, nummer 4
Digitale uitgave

Hoofdredactie
Arjan Boot

Redactie
Sophie van Bergen, Arjan Boot, Luca Fokker, Nick de Hek, Bente de Leeuw, Sam Visser en Maaïke Zuurmond

Vormgeving
Bente de Leeuw

Met speciale dank aan:
Maarten De Boeck, Aydan Figaroa, Marie van Hout en
Renée van den Kerkhof

SIRIUS XV

INHOUD

5	Voorwoord
6	Redactie
8	Genade voor de eigenaar: over cultuurgooderen in het goederenrecht
12	Interview met een rechtbanktekenaar
16	Opmerkelijke zaken in het intellectueel eigendomsrecht
20	Kunstroven anno 21e eeuw
24	Kunst achter videogames
28	Alumni interview met Aydan Figaroa
32	Een verhaal met een gouden rand
34	Kunstroof in de Tweede Wereldoorlog
36	Eten bij Marie van Hout
38	Redactie: kijk op kunst en het studieleven
40	We kunnen weer naar kunst!

VOORWOORD

Beste lezer,

De laatste weken van het studiejaar zijn in volle gang en dat is te merken. De temperaturen blijven maar stijgen, net als de stress voor de aankomende tentamens. De zomervakantie staat echter voor de deur en dan kunnen we weer genieten van wekenlange vrijheid. Het zal waarschijnlijk wel een vakantie met beperkingen worden, maar hopelijk kan én mag er steeds meer.

Na een speciale fysieke en thuisbezorgde uitgave van de Oprecht in mei, hebben we nu weer een digitale editie voor je klaarliggen. Eentje om je een steuntje in de rug te geven deze dagen. Voor de afleiding of voor de verdieping, deze uitgave heeft voor ieder wat wils. Het juni-nummer heeft een cultureel tintje gekregen, nu we zien dat steeds meer musea en galerijen weer open mogen. Deze keer is het thema dan ook kunst en recht.

Bij kunst en recht denk je waarschijnlijk al snel aan auteursrechten, maar er is nog veel meer te ontdekken in dit thema. Denk bijvoorbeeld aan eigendomsvraagstukken bij roofkunst door de nazi's. Daarnaast kijken we naar bekende kunstrovers in de geschiedenis en welke strafrechtelijke aspecten hierin naar voren komen. Bovendien hebben we de eer om onze praeses Maarten als gastredacteur te verwelkomen. Lees vooral zijn inhoudelijke artikel over eigendomsrecht bij cultuurgoederen.

Los van deze inhoudelijke artikelen is er ook ander vermaak te vinden in deze editie. Kijk bijvoorbeeld naar de museum- en expositietips voor deze zomer van onze redactie. Daarnaast bespreken we of je games kunt zien als een vorm van kunst. Hoe ziet bovendien het leven van een rechtbanktekenaar er eigenlijk uit? En zijn er ook Sirius-alumni terechtgekomen in de kunstwereld? Blader snel door naar de interviews om antwoord te krijgen op deze vragen. Tenslotte blikken we als redactie terug op onze Sirius-hoogtepunten van het bizarre afgelopen studiejaar. Kortom, wederom genoeg leesvoer voor een middagje in de tuin of op het terras!

Bij deze wil ik graag de redactieleden van de Oprecht en ab actis Sophie van Bergen bedanken voor hun creatieve inbreng in deze editie. Daarnaast spreek ik mij speciale dank uit aan Maarten De Boeck voor zijn inspanningen als gastredacteur.

Veel leesplezier gewenst en succes met de laatste loodjes!

Arjan Boot
Hoofdredacteur Oprecht

REDACTIE

ARJAN BOOT - TWEEDE-
JAARS - HOOFDREDACTEUR

NICK DE HEK - DERDEJAARS
- REDACTEUR

MAAIKE ZUURMOND -
EERSTEJAARS - REDACTEUR

LUCA FOKKER - EERSTE-
JAARS - REDACTEUR

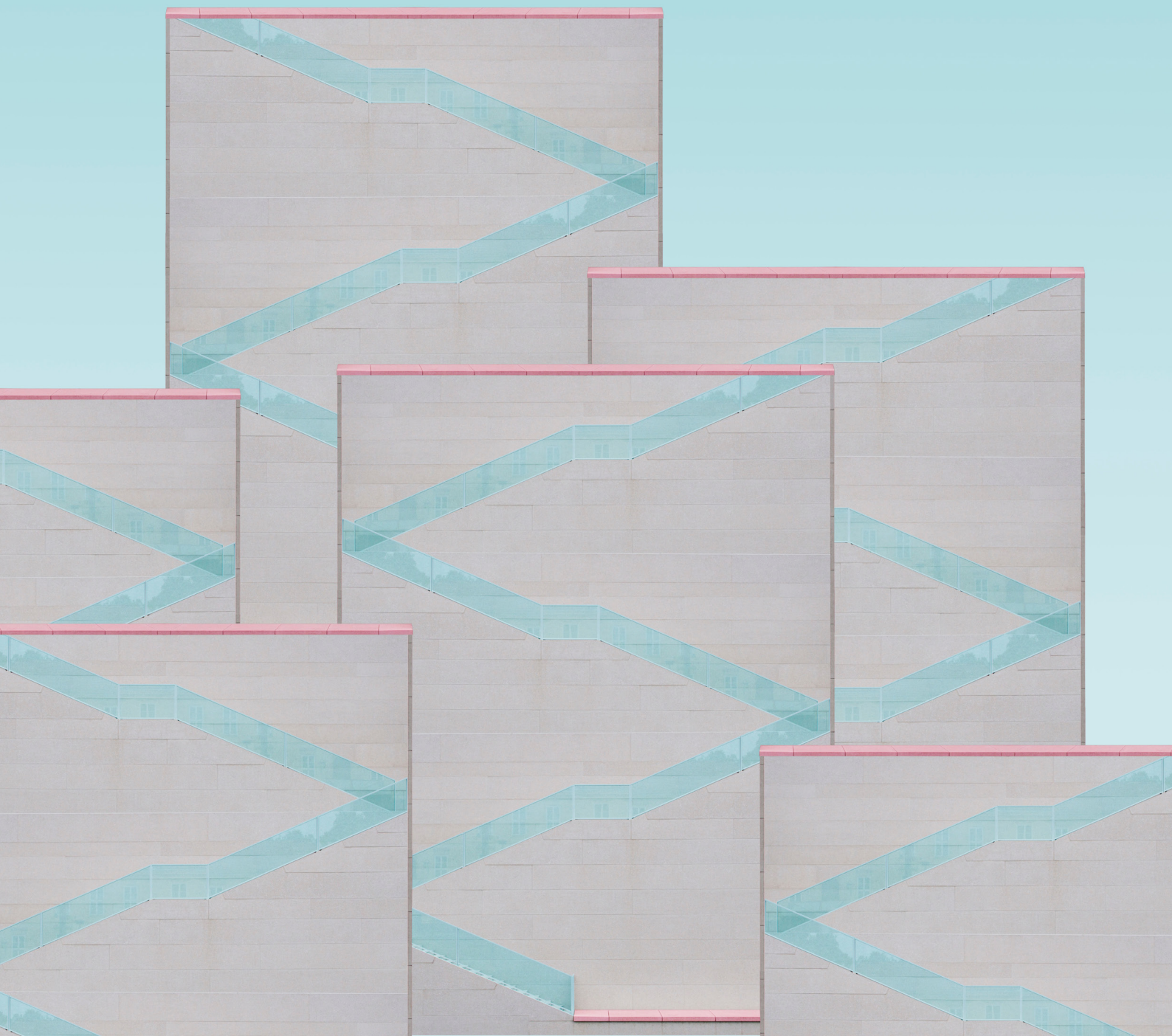

SAM VISSER - EERSTEJAARS
- REDACTEUR

BENTE DE LEEUW - TWEED-
EJAARS - VORMGEVING

SOPHIE VAN BERGEN -
DERDEJAARS - BESTUUR-
SCOÖRDINATOR

GENADE VOOR DE EIGENAAR

OVER CULTURGOEDEREN IN HET GOEDERENRECHT

DOOR: MAARTEN DE BOECK

Begin 2019 werd een schets van Peter Paul Rubens, genaamd *Naaktstudie van een jongeman met opgeheven armen*, bij veilinghuis Sotheby's aangeboden op de internationale kunstmarkt. De schets, eigendom van wijlen prinses Christina, was een zogeheten 'cultuurgoed'. [1] Dat zijn goederen die onderdeel zijn van het Nederlands cultureel erfgoed. Nederlandse musea vonden het daarom "ronduit schandig" dat zo'n topstuk Nederland zou verlaten en meenden dat de schets had moeten worden aangewezen als 'beschermd cultuurgoed'. Dergelijke goederen worden op grond van de Erfgoedwet beschermd en mogen niet zomaar worden verkocht aan buitenlandse kopers. Naar aanleiding van de verkoop werd op verzoek van minister van Engelshoven een adviescommissie samengesteld onder leiding van de welbekende Alexander Pechtold.[2] De commissie concludeerde in haar rapport 'Van terughoudend naar betrokken' dat de bescherming van cultuurgoederen in de praktijk beter kan. [3] In dit artikel zal ik echter beknopt uiteenzetten waarom, gelet op de goederenrechtelijke positie van de eigenaar, enige terughoudendheid bij de bescherming van cultuurgoederen toch is geboden.

Cultuurgoederen hebben vaak een bijzondere positie in de samenleving en

behoeven daarom aangepaste regels. [4] Dat maakt dat zowel op internationaal, als op nationaal niveau veel is afgesproken over de bescherming van deze goederen.[5] Op nationaal niveau bevat de eerdergenoemde Erfgoedwet de belangrijkste regels over cultuurgoederen. In artikel 1.1 van deze wet wordt een cultuurgoed gedefinieerd als *'een roerende zaak die deel uitmaakt van cultureel erfgoed'*. In datzelfde artikel wordt het begrip 'cultureel erfgoed' uitgelegd als: *'uit het verleden geërfde materiële en immateriële bronnen, in de loop van de tijd tot stand gebracht door de mens of ontstaan uit de wisselwerking tussen mens en omgeving, die mensen, onafhankelijk van het bezit ervan, identificeren als een weerspiegeling en uitdrukking van zich voortdurend ontwikkelende waarden, overtuigingen, kennis en tradities, en die aan hen en toekomstige generaties een referentiekader bieden'*. Een cultuurgoed is dus, ook voordat het wordt aangewezen als beschermd, van algemeen belang.

Ondanks het algemene belang van cultuurgoederen, verschilt de goederenrechtelijke rechtspositie van de eigenaar van een 'gewoon cultuurgoed' niet veel van de rechtspositie van de eigenaar van een normaal goed. Op enkele luttel verplichtingen na (een verzwaarde onderzoekplicht bij verkrijging en een vergunningsplicht bij vervreemding buiten

Europa), heeft de eigenaar van een cultuurgoed het volledige eigendomsrecht zonder beperkingen.[6] Hij mag vrij van zijn eigendom gebruik maken.[7]

Het ‘vrijelijk gebruik maken van’ een cultuurgoed wordt echter aangetast zodra dat cultuurgoed wordt aangewezen als beschermd. Dit gebeurt wanneer een cultuurgoed van een dusdanig groot algemeen belang is, dat het bescherming behoeft. De beschermingsaanwijzing uit de Erfgoedwet is cruciaal voor het bieden van deze bescherming.[8] Het gaat te ver om in dit artikel in te gaan op de formaliteiten rondom de aanwijzingsprocedure, maar wel belangrijk is om te duiden welke cultuurgoederen worden aangewezen als beschermd. Dit zijn cultuurgoederen die van bijzondere cultuurhistorische of wetenschappelijke betekenis of van uitzonderlijke schoonheid zijn. Bovendien moet het cultuurgoed onvervangbaar en onmisbaar zijn voor het Nederlands cultuurbezit.[9] Zodra aan deze criteria is voldaan en de aanwijzingsprocedure succesvol is doorlopen, kan men spreken van een ‘beschermd cultuurgoed’.

Vanuit goederenrechtelijk oogpunt wordt het na deze beschermingsaanwijzing interessant. De aanwijzing van een cultuurgoed als beschermd leidt namelijk tot een evidente beperking van het eigendomsrecht. Zo ontstaan er niet alleen nieuwe verplichtingen voor de eigenaar (een mededelingsplicht van de status van het goed aan een derde ontvanger

en de verplichting om het beschermde cultuurgoed desgevraagd te tonen aan de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed), ook worden de eigendomsbevoegdheden van de eigenaar aanzienlijk beperkt.[10] Na de beschermingsaanwijzing geldt voor de eigenaar namelijk een verbod op handelen als vermeld in artikel 4.4 Erfgoedwet. [11] Dit handelingsverbod omvat onder andere een vervreemdingsverbod en een verplaatsingsverbod; beiden vergaande inbreuken op het eigendomsrecht. Een kanttekening hierbij is dat het vervreemdingsverbod in feite enkel geldt voor vervreemding naar het buitenland. Dit is dus de facto een uitvoerverbod. De implicaties van de beschermingsaanwijzing zijn zodoende op zijn minst ongunstig te noemen voor de eigenaar.

Beeld: schets van Peter Paul Rubens, genaamd Naaktstudie van een jongeman met opgeheven armen

GENADE VOOR DE EIGENAAR

OVER CULTURGOEDEREN IN HET GOEDERENRECHT

Het is inmiddels duidelijk dat de bescherming van cultuurgoederen zorgt voor een onbetwistbare beperking van het eigendomsrecht. De vraag is echter of deze beperking is toegestaan. Er zijn diverse mogelijkheden waarop het eigendomsrecht rechtmatig kan worden beperkt, zo ook door wettelijke voorschriften.[12] Bovendien heeft het Europese Hof bepaald dat aan overheden een ruime beoordelingsruimte toekomt wat betreft de beperking van het eigendomsrecht op cultuurgoederen.[13] Wel moet er een 'fair balance' zijn tussen het algemene, culturele belang en het particuliere belang van de eigenaar.[14] Aangezien cultuurgoederen per definitie een groot algemeen belang hebben, vraag ik mij echter af onder welke omstandigheden het particuliere belang ooit zal prevaleren.

Naast de beperking van het eigendomsrecht, leidt de bescherming van een cultuurgoed ook tot een behoorlijk financieel nadeel voor de eigenaar.[15] Gelet op het internationale aspect van de kunstmarkt, zal de economische waarde van een beschermd cultuurgoed als gevolg van het uitvoerverbod namelijk dalen.[16] De Nederlandse kunstmarkt is nu eenmaal kleiner dan de internationale kunstmarkt, wat het vinden van een geschikte en kapitaalkrachtige koper bemoeilijkt. Wel is de Staat, in de gevallen

waarin de eigenaar van een beschermd cultuurgoed zijn eigendom wel wil, maar niet kan verkopen, verplicht een bod te doen. Gezien de beperkte financiële middelen van de Staat, zal dit bod echter veelal lager zijn dan de prijs op de internationale kunstmarkt.[17] Het is dan ook terecht dat de commissie-Pechtold de minister op dit punt adviseert om te voorzien in enige financiële compensatie voor eigenaren van beschermde cultuurgoederen.[18] Momenteel bestaan er weliswaar enige compensatieregelingen, maar eigenaren ervaren de regelingen vaak niet als daadwerkelijke compensatie.[19] De financiële benadeling en het gebrek aan een toereikende compensatie, resulteren dus in een bijkomend negatief effect voor eigenaren van beschermde cultuurgoederen.

Om de lengte van dit artikel enigszins te beperken, wil ik graag toekomen aan een slotwoord. Het algemene belang van beschermde cultuurgoederen – en zodoende cultureel erfgoed – staat op gespannen voet met het individuele eigenaarsbelang. De goederenrechtelijke beginselen van het eigendomsrecht zijn moeilijk verenigbaar met de gevolgen van de beschermingsaanwijzing. Een afweging is hier noodzakelijk, maar het is nog maar de vraag in hoeverre daadwerkelijk sprake kan zijn van een 'fair balance' bij de afweging of een cultuurgoed

moet worden aangewezen als beschermd. Ik pleit in dezen niet zozeer voor een verloochening van cultuurgoederen, als wel voor genade voor de eigenaar. De wetgever moet mijns inziens weliswaar betrokken zijn bij de bescherming van cultuur, maar terughoudend in de beperking van eigendom.

Bronnen:

- [1] K. Hekster, 'Controverse of niet, de 'koninklijke' Rubens gaat onder de hamer', in: NOS, 30 januari 2019.
- [2] Adviescommissie Bescherming Cultuurgoederen, Van terughoudend naar betrokken. Hoe cultuurgoederen en verzamelingen onder de Erfgoedwet adequaat te beschermen. Den Haag: Raad voor Cultuur 2019, p. 5.
- [3] Adviescommissie Bescherming Cultuurgoederen 2019, p. 73 – 74.
- [4] Brahn/W.H.M. Reehuis, Zwaartepunten van het vermogensrecht, Deventer: Wolters Kluwer 2015, p. 89.
- [5] Zie voor een enigszins verouderd, maar desalniettemin uitgebreid internationaal wettelijk kader R.J.Q. Klomp, Kunst en Recht 2007/2010, Nijmegen: Ars Aequi Libri 2007.
- [6] I.C. van der Vlies, A. Salomons, M. Beernink, e.a., Kunst, recht en beleid, Den Haag: Boom juridisch, p. 167 en Adviescommissie Bescherming Cultuurgoederen 2019, p. 27.
- [7] 'Gebruik maken van' moet ruim worden opgevat; zie Kamerstukken II 1972/73, 4572, 5, p. 5.
- [8] Adviescommissie Bescherming Cultuurgoederen 2019, p. 31.
- [9] Zie voor een volledige duiding van deze criteria Kamerstukken II 2014/15, 34109, 3, p. 58 e.v..
- [10] Zie voor de toonplicht Jaarverslag 2017-2018 Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed, p. 17.
- [11] Zie artikel 4.4 Erfgoedwet, bevattende een verbod op het zonder schriftelijke mededeling aan de inspecteur verplaatsen, veilen, vervreemden, bezwaren, verhuren, in bruikleen geven of bij eenboedelscheiding aan een niet-ingezete toedelen van het beschermde cultuurgoed.
- [12] Zie voor een uitgebreide uitleg over diverse beperkingsgronden Pitlo/W.H.M. Reehuis & A.H.T. Heisterkamp, Goederenrecht, Deventer: Kluwer 2012, p. 372 – 374.
- [13] EHRM 5 januari 2000, ECLI:NL:XX-:2000:AB9006, AB 2000, 35 (Beyeler/Italië) en EHRM 29 maart 2011, no. 33949/05, EHRC 2011/99, par. 67 (Potomska en Potomski/Polen).
- [14] Pitlo/W.H.M. Reehuis & A.H.T. Heisterkamp, Goederenrecht, Deventer: Kluwer 2012, p. 365 – 366.
- [15] P.S. Sjouke, Het behoud van cultuurgoederen, twee werelden, twee visies, Nijmegen: Ars Aequi Libri 1999, p. 179.
- [16] Adviescommissie Bescherming Cultuurgoederen 2019, p. 48 – 50.
- [17] Zie ter illustratie Adviescommissie Wet tot behoud van cultuurbezit, Bijlage 7, p. 4.
- [18] Adviescommissie Bescherming Cultuurgoederen 2019, p. 68 – 69
- [19] Adviescommissie Bescherming Cultuurgoederen 2019, p. 48 – 50.

“JE ZIT MIDDENIN DE ACTUALITEITEN”

INTERVIEW MET RECHTBANKTEKENAAR RENÉE VAN DEN KERKHOF (28)

DOOR: ARJAN BOOT

Recht en kunst. Zelfs in de rechtszaal kruisen deze twee hun pad. Wat dacht je namelijk van de tekeningen die van grote rechtszaken worden gemaakt? Bijna elke ochtend kan je ze bewonderen in de krant, elke avond op het journaal of op elk moment op nieuwssites. Rechtbanktekeningen zijn anno 2020 nog erg populair. Wie maken echter deze tekeningen en hoe ziet het beroep van rechtbanktekenaars eruit? Voor deze Oprecht ging ik daarom in gesprek met de 28-jarige Renée van den Kerkhof.

Gezien de coronabeperkingen benaderde ik Renée per mail, maar ze antwoordde meteen enthousiast terug. Zoals ook uit haar reacties op de vragen zou blijken, komt Renée op mij over als een toegankelijk en gedreven persoon met gevoel voor humor. Ik moest haar vooral tutoyeren en Renée noemen, dus zo zal ik dat ook beschrijven in dit interview.

Opleiding

Wanneer ik Renée vraag naar haar opleiding, geeft ze aan dat ze na een bachelor Literatuurwetenschap in Leiden aan de kunstacademie is gaan studeren. “Je moet zeker wel kunnen tekenen en ik deed dit vanaf jongs af aan, tientallen uren per week”, zegt Renée over haar belangstelling voor tekening in haar jeugd. Aan de St. Joost in Breda heeft ze zich vervolgens van autodidact tot professioneel tekenaar ontwikkeld. De Limburgse tekenares geeft aan dat er eigenlijk maar weinig rechtbanktekenaars zijn: “Het is echt maar een

kleine niche, denk aan zo’n tien mensen in Nederland die wel eens in een rechtbank tekenen.”

Daarom is het ook best lastig om toe te treden tot deze groep. Renée vertelt dat ze veel moeite had om voor het eerst haar persaccreditatie te krijgen, die je nodig hebt om bij grote zaken te mogen zitten: “Ik had al een tijd de rechtbank in Breda gestalkt of ik een keertje mocht komen oefenen, en tijdens een open dag met nagespeelde zittingen was daar eindelijk ruimte voor. Naar aanleiding van een blog met mijn schetsen belde een journalist mij op, of ik de woensdag daarop tijd had voor een zitting. Dat was mijn verjaardag in 2016.” Sindsdien is Renée haar tekenskills verder gaan verbeteren en kreeg ze meer en meer opdrachten.

Kleine groep tekenaars, toch een snel verzadigde markt

Tegenwoordig kent de 28-jarige vormgeefster meerdere opdrachtgevers, zoals het AD en Hart van Nederland, maar ook de NOS, RTL Nieuws of NU.nl. Er is dus een grote kans dat jij ook al ooit haar werk hebt gezien. Hoewel er niet zoveel rechtbanktekenaars zijn in Nederland, is het toch lastig om veel werk te verkopen: “Het medialandschap is erg snel verzadigd, zeker in een klein land als Nederland. Omdat bijvoorbeeld alle regionale kranten onder De Persgroep (DPG, red.) vallen, wordt er vaak één tekening gemaakt voor die partij, en die wordt dan in de diverse bladen doorgeplaatst.” Bovendien kent Renée opdrachtgevers, waar ze het van tevoren niet van had ingeschat: “Veel advocaten hebben ook interesse in bijvoorbeeld een print van mijn werk, voor op kantoor.”

Als ik haar vraag naar de reden waarom ze nu rechtbanktekenaar is, antwoordt ze dat ze erg veel binding heeft met maatschappelijke thema's: “Het interessante vind ik dat je bij zo'n zaak middenin de actualiteiten zit. Je zit vooral bij de heftige gevallen, met een grote impact op ons gevoel van rechtvaardigheid en veiligheid.” Een paar van die heftige gevallen heeft Renée ook meegemaakt. Het afgelopen jaar zat ze bijvoorbeeld bij de moordzaak van Nicky Verstappen en de tramaanslag in Utrecht. Renée vindt het bijzonder om bij dat soort zaken aanwezig te zijn en zo dichtbij zulke verdachten te zitten: “Als tekenaar heb je eigenlijk een heel erg geprivilegieerde plek, bijna altijd vooraan.” Ze schrijft over Jos B. die vlak voor haar neus komt langslopen, een zedenverdachte die haar een knipoog geeft of Gökmen T. die haar al lachende aanstaart.

Een tekening van Renée van Gökmen T. op 5 maart 2020. Afbeelding: Renée van den Kerkhof

“JE ZIT MIDDENIN DE ACTUALITEITEN”

INTERVIEW MET RECHTBANKTEKENAAR RENÉE VAN DEN KERKHOF (28)

Ervaringen tijdens de zitting

Vragend naar een bijzondere ervaring in de rechtszaal, haalt Renée wederom de ons al bekende tramschutter-zaak aan: “Een jongedame die ternauwernood aan de dood was ontsnapt, deed al huilend haar verhaal, en de verdachte haalde het in zijn hoofd daar commentaar op te leveren. Zij gilte het toen snikkend uit, dat ging door merg en been bij iedereen. Ik zag mensen die al tientallen jaren van rechtszaken verslag doen een traantje wegpinken.” Ze maakt dan soms ook veel mee tijdens een zitting. De rechtbanktekenaars vervolgt: “Je ziet de grootste aso’s voorbij komen, maar je ziet ook hoe mensen spijt hebben, huilen, in elkaar storten.”

Een andere bijzondere positieve ervaring in de rechtbank was de veroordeling van rapper Boef: “Tijdens die zitting zaten er allemaal fans op de tribune en zag ik dat naderhand iemand een selfie wilde maken met de verdachte!” Ik merk aan Renée dat ze erg luchtig praat over de dingen die ze meemaakt en dat ze echt plezier heeft in haar werk. Hoewel ze ook veel ander vormgevingswerkzaamheden doet, ziet ze een belangrijke rol voor het ambt van rechtbanktekenaars: “Als pers bewaak je de openbaarheid van rechtspraak.” Daarnaast omschrijft de in Dordrecht wonende het belang van een eerlijk proces: “Juist nu ik vaker in de

rechtbank zit ben ik meer gaan geloven in ons systeem en gun ik iedereen het recht op een eerlijk proces. Het kan je zo maar overkomen, beschuldigd worden van iets wat je niet gedaan hebt. Ik zou ook echt geen rechter kunnen zijn en zulke grote beslissingen over andermans leven kunnen maken.”

Ook voor rechtbanktekenaars is de tijd van coronamaatregelen zwaar gevallen. De rechtbanken zijn immers lang dicht geweest en openen nu weer hun deuren, terwijl tevens wordt ingezet op digitale zittingen. Renée geeft aan toch wel een tot twee keer per week in de rechtbank te zitten en merkt daarom nu ook wel verschil. Over de digitale zitting die ze heeft bijgewoond, zegt ze: “Aan de ene kant is dat goed te doen: het beeld staat stil, je kan vanuit je eigen comfortabele werktafel tekenen. Aan de andere kant is dat niet te doen: je hebt geen invloed op waar je mag zitten – in mijn geval stond de camera op hun rugen – en het beeld is soms maar 1000 pixels breed. Je zit er niet middenin en kan niet om je heen kijken, dus je krijgt veel minder mee.” Renée verwacht echter dat op lange termijn alles weer richting ‘het oude’ gaat, maar dat veel zaken wel vertraging zullen hebben opgelopen.

De toekomst voor de rechtbanktekenaar

Op de lange termijn ziet ze voor het ambt van rechtbanktekenaars echter voldoende toekomst. Ook de kritiek die collega-tekenaar Petra Urban geregeld krijgt over te realistische tekeningen, ziet ze niet als gevaar voor haar voortbestaan als tekenaar in de rechtszaal. Een advocaat riep toen op om rechtbanktekenaars te weren van de zitting, maar Renée zegt: “De rechters waren duidelijk: in de persrichtlijn staat dat het (tekenen, red.) toegestaan is, en je kan niet een tekenaar verplichten alleen maar slechte tekeningen te maken. Als je iets dergelijks zou inperken, dan schep je eigenlijk een precedent dat de persvrijheid best afgezwakt zou mogen worden, en daar moeten we niet heen willen.” In de VS mogen soms ook videobeelden gemaakt worden van verdachten, maar zelfs daar bestaat de rechtbanktekenaar nog steeds, zo benadrukt Renée het belang van haar beroep.

Renée besluit het interview met een tip voor ons als rechtenstudenten. “Werk vanuit oprechte interesse en passie, maar kom ook op voor je collega’s in de sociale advocatuur. Die staat nu onder druk, maar is essentieel voor een eerlijk proces voor iedereen.” Daarnaast roept ze op om de pers te waarderen en in het oog te nemen dat de pers onmisbaar is voor de rechtspraak en de openbaarheid daarvan. Ten slotte geeft Renée met een lollige ondertoon advies voor in de rechtbank:

“Mocht je ooit advocaat, officier of rechter worden: ga asjeblieft niet zitten poseren, daar prikken wij tekenaars wel doorheen, haha.”

Benieuwd naar meer werk van Renée? Ga dan naar neetje.nl

Foto: Renée van den Kerkhof

OPMERKELIJKE ZAKEN IN HET INTELLECTUELE EIGENDOMSRECHT

DOOR: NICK DE HEK

Wie iets nieuws creëert, kan daarop auteursrecht verkrijgen. Bovendien worden veel merken en producten door een merkenrecht beschermd. En niet voor niets, want meestal kan zo'n alleenrecht veel geld opleveren. Maar soms proberen anderen mee te liften op het succes. Het is dan aan de rechter om te oordelen of een product, liedje of merk te veel lijkt op iets waarop een recht bestaat. Hoe stel je zoiets vast? Het gaat dan vaak om het zeer gedetailleerd vergelijken van kleuren, afbeeldingen, lettertypen of zelfs muziektonen. En dat levert een aantal bijzondere zaken op.

Tijgernootjes vs. Girafnootjes

Een bekende zaak uit 2019 gaat over de Aldi die een nieuw soort borrelnootjes van het merk Intersnack introduceerde met een gevlekt uiterlijk, genaamd 'Girafnootjes'. [1] Het doet je waarschijnlijk direct denken aan de bekende Tijgernootjes van het merk Duyvis. De fabrikant van Duyvis, Frito-Lay, vorderde hierop bij de rechtbank een verbod op de verkoop van Girafnootjes.

Wie de uitspraak leest, ziet dat de rechter in deze zaak zich flink moest verdiepen in het productieproces van een simpel borrelnootje. Frito-Lay beschikte over een merkenrecht over onder meer de naam 'Tijgernootjes', het bijbehorende karakteristieke kleurpatroon van het nootje met oranje, bruine en gele tonen, en de groene verpakking. Frito-Lay beschikte tevens zelfs over een (toendertijd reeds verlopen) Europees octrooi op de werkwijze tot de vervaardiging van het tijgernootje; het verhitten van een nootje waarbij de bovenste laag zodanig barst dat een tijgerpatroon ontstaat.

Volgens het Puma v. Sabel-arrest van het Hof van Justitie van de EU uit 1997 [2] is het bij merkenrechtzaken primair van belang of er bij de consument verwarringsgevaar bestaat tussen de twee merken. Hoe groter de onderscheidingskracht van een merk is, hoe groter het verwarringsgevaar. De rechter moet dat beoordelen op grond van de "visuele, auditieve of begripsmatige gelijkens", waarbij dus van belang is of de totaalindruk van de merken voor verwarring kan zorgen.

In de zaak omtrent de Tijgernootjes betoogde Frito-Lay dat een dergelijke verwarring bestond, doordat Girafnootjes er precies hetzelfde uitzagen en de naam en verpakking bovendien sterk op die van Tijgernootjes leken. Intersnack betoogde juist dat het merk 'Tijgernootjes' niet meer beschermd wordt door het merkenrecht, omdat het tot algemene soortnaam voor dubbel gecoate borrelnootjes is geworden. De rechtbank gaat hier niet in mee, maar geeft Frito-Lay uiteindelijk maar deels gelijk. Voor zover

de nootjes er precies hetzelfde uitzien, maakt Intersnack onrechtmatig inbreuk op het merkenrecht van Frito-Lay. Intersnack moest dus direct de Girafnootjes uit de schappen laten halen. De naam ‘Girafnootjes’ had volgens de rechter echter te weinig verwarring met ‘Tijger-nootjes’ en ook de verpakking achtte de rechtbank niet genoeg hetzelfde. Zou Intersnack dus de nootjes aanpassen, dan mogen ze wel onder die naam en verpakking weer verkocht worden.

Kornuit vs. Kordaat

Een soortgelijke zaak werd ook in 2019 behandeld: Grolsch klaagde Lidl aan voor inbreuk op hun merkenrecht. [3] Volgens Grolsch zou Lidl’s biermerk ‘Kordaat’ teveel lijken op het bier ‘Kornuit’ van Grolsch. Door het gebruik van de sterk gelijkende naam zou zo verwarringsgevaar ontstaan bij de consument; aangezien beide namen beginnen met ‘Kor-’ en eindigen op een ‘t’ en beide uit zeven letters en twee lettergrepen besta-

Oordeel zelf: gekopieerd of niet?

an. De rechtbank achtte de gelijkenis echter niet voldoende. De totaalindruk van beide beeldmerken, waaronder het logo en de vormgeving van beide producten, was bovendien ook niet overeenstemmend. Volgens de rechtbank bestond dus geen verwarringsgevaar en kon Grolsch dus niet aan Lidl vorderen om de verkoop van Kordaat te staken.

Muziek

Niet alleen bij producten, maar ook bij muziek kan uiteraard een merkenrechtelijk geschil ontstaan. In 2011 werd DJ Tiësto door een andere DJ, Michiel de Jong, aangeklaagd. [4] Het nummer ‘Elements of life’ zou teveel lijken op het door De Jong gecreëerde ‘Swiwal’. De rechter moest ook in deze zaak naar beide nummers luisteren en zich verdiepen in het tonenschema van beide stukken. Het nummer ‘Swiwal’ leek echter op diens beurt weer erg veel op ‘Sarabande’ van Händel. Op die compositie bestaat uiteraard geen auteursrecht aangezien Händel al vele eeuwen overleden is, en dus behoort het tonenschema van ‘Sarabande’ tot het publieke domein. De Jong kon zich daardoor dus niet beroepen op zijn auteursrecht op ‘Swiwal’, aangezien de tonen van Händel niet zodanig door De Jong waren bewerkt dat zij een eigen oorspronkelijk karakter en persoonlijk stempel van De Jong verkregen.

Ook buiten Nederland komen veel zaken over plagiaat in muziek voor: zo had het nummer Blurred Lines van Robin Thicke

OPMERKELIJKE ZAKEN IN HET INTELLECTUELE EIGENDOMSRECHT

en Pharrell Williams volgens de Amerikaanse rechter teveel gelijkenis met het nummer *Got to give it up* van Marvin Gaye. [5] Ook *Dark Horse* van Katy Perry werd door de rechter bestempeld als teveel lijkend op *Joyful Noise* van Flame, maar dat werd in hoger beroep teruggedraaid. [6] Overigens bewijst deze zaak dat plagiaatclaims een lange adem vereisen; de zaak liep al sinds 2014 en pas afgelopen maart werd het hoger beroep uitgesproken. Maar wie gelijk krijgt kan dan wel weer rekenen op een flinke schadevergoeding, zo moesten Thicke en Williams omgerekend zo'n 4 miljoen euro terugbetalen aan de nabestaanden van Marvin Gaye.

Auteursrecht op karakters

Borrelnootjes, biermerken en muziek, maar zelfs op kabouters of piraten kun je een auteursrecht hebben. Dat is te zien in de zaak die het Hof Amsterdam in mei 2017 behandelde, waarin een Nederlandse organisator van kindershows door Studio 100 werd aangeklaagd. [7] De Nederlandse organisatoren lieten in hun shows de 'Vrolijke Kabouters' en 'Pret Piraat' de revue passeren. Je kunt waarschijnlijk wel raden op wie Studio 100 dat wel erg veel vond lijken. De rechtbank gaf Studio 100 daarin grotendeels gelijk. Het gerechtshof oordeelde echter iets anders. De vraag werd gesteld of de personages Kabouter Plop en Kwebbel en Piet Piraat en Stien Struis auteursrechtelijk beschermd waren. Met betrekking tot

Kabouter Plop en Kwebbel beantwoordde het hof die vraag bevestigend; deze personages waren zodanig anders dan een gebruikelijke verschijningsvorm van kabouters, dat een eigen intellectuele schepping van de bedenker ontstond. Maar Piet Piraat en Stien Struis vond het hof beiden niet onderscheidenlijk genoeg van hoe een piraat of herbergierster normaal gesproken worden afgebeeld, ten aanzien van bijvoorbeeld de lange jas, de hoge laarzen en de piratenhoed. Maar zet je die twee naast elkaar, dan ontstaat voor het publiek duidelijk de verwarring met de 'échte' Piet Piraat, en dus moesten Pret Piraat en de Vrolijke Kabouters het veld ruimen.

Al met al is het voor de rechter dus soms nog een behoorlijke klus om na te gaan of twee dingen teveel op elkaar lijken. Maar wellicht vonden de rechters in bovenstaande zaken het ook wel een keer leuk om het voor de verandering eens te hebben over de kleur van een borrelnootje, het uiterlijk van een bierflesje of de jas van een piraat.

Bronvermelding

[1]: Rb. Gelderland 27 maart 2019, ECLI:NL:RB-GEL:2019:1444.

[2]: HvJ EG 11 november 1997, C-251/95, ECLI:EU:C:1997:528 (Puma/Sabèl).

[3]: Rb. Rotterdam 28 februari 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:1591.

[4]: Rb. Breda 4 mei 2011, ECLI:NL:RB-BRE:2011:BQ3393.

[5]: B. Beaumont-Thomas, 'Robin Thicke and Pharrell Williams to pay \$5m in final Blurred Lines verdict', The Guardian 13 december 2018.

[6]: B. Beaumont-Thomas, 'Katy Perry wins appeal in \$2.8m plagiarism case', The Guardian 18 maart 2020.

[7]: Hof Amsterdam 30 mei 2017, ECLI:NL:GHAMS:2017:2036.

Afbeelding Kornuit bier: Jasper K / CC BY-SA
(<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0>)

Afbeelding Kordaat bier: Grasmatt / CC BY-SA
(<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0>)

KUNSTROVEN ANNO 21STE EEUW

EEN TROEF IN ONDERHANDELINGEN MET JUSTITIE

DOOR: ARJAN BOOT

Voor velen van ons zal het niet een al te bekend verhaal zijn, maar op 7 december 2002 was Amsterdam even wereldnieuws. [1] Twee belangrijke werken van kunstschilder Vincent van Gogh waren gesloten uit het Van Gogh Museum tijdens een brute kunstroof. Het ging om schilderijen die miljoenen euro's waard waren. Vanuit de hele wereld werd geschokt gekeken hoe dit mogelijk was en waarom niemand iets had gezien. Pas veertien jaar later, in 2016 werden de schilderijen teruggevonden. [2] En niet in Nederland, maar in een huis van de Napolitaanse maffia nabij Pompeï. De vraag hoe die doeken daar terecht zijn gekomen, is lastig te beantwoorden. Interessanter is om te kijken naar waarom de Van Goghs überhaupt zijn gesloten en waarom ze zijn opgedoken bij de maffia. Wat is nu eigenlijk de reden voor kunstrovers om te roven en hoe kijkt het strafrecht daarnaar?

Volgens Arthur Brand, een bekend expert op het gebied van kunstcriminaliteit, stelen criminelen kunst niet om even 'een grote slag te slaan'. [3] Gesloten kunstwerken worden in beginsel niet gekocht door rijke mensen. Daarom blijven dieven vaak zitten met hun buit en moeten ze uiteindelijk het werk vernietigen om hun sporen te laten verdwijnen. Een voorbeeld van dit soort dieven was de Roemeense bende die in 2012 zeven

schilderijen stolen uit de Kunsthal Rotterdam. [4] Na speurwerk van de politie bleken deze criminelen geen raad met de doeken en uiteindelijk heeft de moeder van verdachte de doeken verbrand. Geen schilderijen, geen bewijs, geen straf. Dat was in ieder geval het idee, maar toch werden er jarenlange celstraffen opgelegd aan de bende.

De waarde van kunstroof voor de professionele crimineel

Wat levert het roven van kunst dan op? Voor deze criminelen niets, maar voor professionele criminelen is er wel wat te halen. In het criminele circuit wordt namelijk wel waarde gehecht aan kostbare werken. [5] Daarnaast kunnen deze schilderijen waardevol zijn voor criminelen in hun positie ten opzichte van justitie. Brand zegt tegen de NOS: "Zo'n crimineel zegt dan bijvoorbeeld

tegen justitie: een vriendje van me heeft nog een Van Gogh liggen waar hij graag vanaf wil. In ruil voor strafvermindering krijgen jullie het schilderij. Zo niet, dan gaat de fik erin.” [6]

Op deze manier zijn dan ook de gestolen werken van Van Gogh uit 2002 vier jaar geleden teruggevonden in Italië. [7] De maffiabaas die de doeken had gekocht, heeft de locatie van de schilderijen verlinkt aan de Italiaanse justitie in ruil voor strafvermindering. Dankzij deze medewerking van de Italiaanse justitie hangen beide schilderijen weer in het Van Goghmuseum in Amsterdam.

Onderhandelen in het Nederlandse strafproces?

Het doel van kunstrovers kan dus zijn om in onderhandeling met justitie strafvermindering of extra rechten te krijgen. De vraag die dan opkomt, is of dat eigenlijk

foto gestolen Van Gogh uit 2002

wel mag van de kant van justitie. Als we een blik werpen op het Nederlandse strafprocesrecht zien we daarvoor een mogelijke grondslag. [8] Het OM kan op basis van artikel 226g Sv afspraken maken met een verdachte die aangeeft een waardevolle getuigenverklaring af te leggen. In dit geval zou het OM dus met de crimineel kunnen afspreken dat hij een minder lange straf krijgt, als hij vertelt waar het doek te vinden is. Of dit echter onder de reikwijdte van artikel 226g Sv valt, wordt in onderzoek betwist. [9] De vraag is dus of het momenteel wettelijk mogelijk is. Daarnaast heerst nog een andere normatieve kwestie: is het überhaupt gewenst dat het OM met kunstcriminelen of getuigen van hen gaat onderhandelen?

Kunstroof Singer Laren

Deze vraag beantwoordt dit artikel verder niet, maar het is wel interessant te kijken naar recente kunstrovers waarvan de doeken nog niet zijn gevonden. Zo werd op 30 maart jl. een ander werk van Van Gogh gestolen uit het Singer-museum in Laren. [10] Het is werk is nog steeds spoorloos en men vraagt zich dan ook af waarom het doek is gestolen. Kunstroof-expert Brand zei kort na de kunstroof in Laren vergelijkingen te zien met de kunstroof van de Van Goghs in 2002. [11] Brand vermoedt dan ook dat de doeken zijn gestolen om later als ruilmiddel te gebruiken voor strafvermindering. Hij spreekt in ieder geval uit zeker te weten dat de doeken hoe dan ook weer boven water zullen komen. Wanneer durft hij echter niet te zeggen.

KUNSTROVEN ANNO 21STE EEUW

EEN TROEF IN ONDERHANDELINGEN MET JUSTITIE

Samenvattend loont kunstroven vaak niet om de reden dat het makkelijk geld verdienen is. Gestolen kunst wordt juist vaker ingezet als ruilmiddel voor strafvermindering of extra rechten voor verdachten en getuigen. Of dit in Nederland helemaal mag, is niet bekend. Feit is wel dat Nederland steeds meer kunstcriminaliteit oplost, door niet langer de daders op te sporen, maar juist de doeken terug probeert te halen. [12] De vraag of het OM hiervoor meer onderhandelingsvrijheid moet krijgen, is nog onbeantwoord. De toekomst zal leren hoe men hierover denkt en of dit gaat helpen om de gestolen Van Gogh uit Laren weer sneller terug te krijgen.

Bronnen:

[1] 'Two Van Goghs stolen from museum', CNN 7 december 2002.

[2] 'Politie vindt gestolen Van Goghs bij maffia in Italië', NOS 30 september 2016.

[3] 'Kunstroof kan lonen, voor strafvermindering of voor belminuten', NOS 30 september 2016.

[4] 'De zaak van je Leven. Het onderzoek naar de 'Kunstroof van de Eeuw'', WNL NPO 2, 4 september 2019.

[5] 'Kunstroof kan lonen, voor strafvermindering of voor belminuten', NOS 30 september 2016.

[6] 'Kunstroof kan lonen, voor strafvermindering of voor belminuten', NOS 30 september 2016.

[7] 'Gestolen werk Van Gogh was bij Italiaanse maffiabende', Trouw 30 september 2016;

[8] J. Crijns e.a., 'Overgeleverd aan de wolven? De toekomst van de kroongetuige in het Nederlands strafproces', NJB 2018/1099, afl. 22, p. 1565-1567.

[9] J. Crijns e.a., 'Overgeleverd aan de wolven? De toekomst van de kroongetuige in het Nederlands strafproces', NJB 2018/1099, afl. 22, p. 1567-1571.

[10] 'Werk van Vincent van Gogh gestolen uit museum Singer Laren', NOS 30 maart 2020.

[11] "Kunstroof Singer Laren doet denken aan diefstal uit Van Goghmuseum", RTL Nieuws 30 maart 2020; 'Kunstdetective Arthur Brand: 'Gestolen Van Gogh wordt crimineel wisselgeld'', Parool 30 maart 2020.

[12] 'Kunstroof kan lonen, voor strafvermindering of voor belminuten', NOS 30 september 2016.

foto gestolen Van Gogh uit Singer Laren 2020

HER MAJESTY QUEEN ELIZABETH II AD 2000 THIS GREAT COURT CELEBRATION

Charmed lives in Greece
Ghika, Craxton, Leigh Fermor
1 March - 10 July 2018

Rodin and the art of ancient Greece
26 April - 29 July 2018

The Weston Family

The Millennium Commission
Heritage Lottery Fund

and let thy feet
millenniums hence
be set in midst of knowledge

KUNST ACHTER VIDEOGAMES

DOOR: LUCA FOKKER

‘Kay, zet nú je onnozele game uit en ga wat nuttigs buiten doen!’ krijgt moeder vanuit de keuken. Maar Kay denk alleen aan de levensechte wereld van zijn gloednieuwe game: “Assassins’s Creed”. Over het leven in Engeland ten tijden van de industriële revolutie. Hij was bijna klaar met zijn opdracht waarmee hij Karl Marx had willen helpen, maar toch besloot hij om zijn Xbox uit te zetten en terug te keren naar het nu, naar de realiteit. Was deze game een geschiedenisles of inspirerende kunst voor deze jongen? Of simpelweg een spelletje?

Zoals ieder persoon anders tegen een Rembrandt aankijkt, zo zijn de meningen sterk verdeeld over wat deze moderne computerspellen met levensechte “graphics” te maken hebben met kunst. Eén gedachte staat centraal in dit betoog: een videogame kan gelijk staan aan kunst. De welbekende filosoof David Hume zou het daar zeker mee eens zijn: ‘Schoonheid in dingen bestaat alleen in de geest die hen beschouwt.’

De tijden van simpele, eentonige games als Donkey Kong en Tetris zijn voorbij. Anno 2020 hebben we veel complexere computerspellen die filosofisch, historisch en cultureel dieper doordacht zijn. Voordat gamemakers een wereld of level maken, stellen ze zichzelf de vraag hoe de omgeving daarin zal worden vormgegeven en op welke manier zij hun idee willen overbrengen op de speler. Meteen zie je al een duidelijke overeenkomst tussen ‘echte’ kunstenaars en game-ontwikkelaars: beide kampen zijn op zoek naar het schone. En dan bedoelen we niet “de game zo mooi mogelijk maken” om zo veel mogelijk exemplaren te verkopen aan de arme consumenten

om zo veel mogelijk geld binnen te halen. Natuurlijk zou het fijn zijn als je als kunstenaar het een en ander verdient voor je werk. Van Gogh wordt gezien als een van de beste kunstenaars van de wereld en in onze tijd worden zijn kunstwerken verkocht aan mensen met te veel geld. Is hij daarom geen kunstenaar meer? Ik dacht het ook niet. Nee, met het schone bedoelt men datgene wat zó mooi is, dat het de kijker aanspoort tot nadenken. Want datgene is wat kunstenaars willen bereiken. Zij, evenals gameontwerpers, willen de kijker een boodschap overbrengen waardoor zijn persoonlijke levensvisie verandert en vanaf dat moment met een andere gedachte de wereld inkijkt. Alsof hij verlicht is door de kunstenaar.

Voordat kan worden gezegd of games kunst zijn, moet eerst gekeken worden naar wat we in de samenleving met kunst bedoelen. De meest bekende en algemeen geaccepteerde definitie van kunst staat uitgelegd op Wikipedia. Het komt erop neer dat kunst een ruim scala is aan menselijke (zowel visuele als horende) activiteiten, geproduceerd

Bron: League of Legends, Riot Games

“...like Bingo, the Court fails to see how video games express ideas, impressions, feelings, or information unrelated to the game itself”
– Judge Stephen N. Limbaugh Sr in de zaak ‘Interactive Digital Software Association v. St. Louis County.

Bron: Horizon Zero Dawn, Guerilla Games

KUNST ACHTER VIDEOGAMES

om gewaardeerd te worden voor hun schoonheid of emotionele kracht. En net zoals (literaire) boeken een sterke emotionele kracht over kunnen brengen, zo zijn games daar net zo goed in of misschien zelfs beter. Er zijn talloze computerspellen die met jouw verdrietige kant spelen, zoals de game “Death of the Pharaoh Firstborn Son” (=De Dood van de Eerstgeborene Zoon van de Farao), waarin je, de titel verklaart het al, het bloederige schouwspel van dichtbij meemaakt en de tranen ervan in je ogen schieten. Het tegengestelde genre komt net zo vaak voor: games die je het intense gevoel van geluk en blijdschap laten ervaren, zoals in een van Nintendo’s populairdere games: “Super Smash Bros.”. Een vechtspel waarin het verhaal, naast het vechten zelf, ook een ontzettend belangrijke rol speelt.

Je wordt klaargestoomd om de beste vechter aller tijden te worden, maar de persoonlijke gevoelens en voorkeuren van jouw gamepersonage laten je sterk twijfelen tussen wat goed en kwaad is. Hierdoor ga je inzien dat de top van de vechterswereld niet je eindbestemming hoeft te zijn. Kies jij voor vriendschap of het wereldkampioenschap? Of allebei? Toch zijn nog vele kunstcritici tegen het idee dat games kunst zijn. De voornaamste oorzaak is dat games nog te veel worden gezien als kinderspeelgoed. En speelgoed is geen kunst. Maar wie bepaalt dat? We zitten niet meer in de tijd waarin de mooiheid van kunst afhing van voorgeschreven regeltjes. We nemen het niet meer zo nauw met die voorschriften sinds 1917, toen de omgekeerde pispot van Marcel Duchamp werd verheven tot kunst. We zien duidelijk dat

er kan worden gesproken van een generatiekloof en dat de oudere generatie bang is voor wat het nieuwe en onbekende van de jongere generatie zal brengen. Foto's werden in de eerste helft van de 20e eeuw puur gezien als een manier om de werkelijkheid vast te leggen. Maar onze definitie van kunst is in de geschiedenis verbreed met het instrument fotografie toen bleek dat de fotograaf wél zijn eigen verhaal en levensvisie kwijt kon in zijn geschoten plaatje door de manier waarop hij de foto's maakt. In zo'n soort fase bevinden we ons nu ook bij de computerspellen. Kunstcritici komen er geleidelijk aan achter dat er meer in een game zit dan alleen maar het uiteindelijke doel en vermaak. In een game maak je zo veel (slimme) keuzes dat je je eigen levenskeuzes ook begint af te vragen en dát is juist wat kunstcritici ook herkennen in

kunst. Dus kunstcritici: probeer voor een keer een game uit te spelen en geef de kunstvorm van games ook een kans!

Bronnen:

- Bert de Vries, 'Games & Filosofie – Games zijn (geen) kunst!', Inside Gamer.
- 'Kant's kritiek van het oordeelsvermogen', nappieuws.nl.
- 'Games als kunst', perspectief van een kunsthistoricus, gamer.nl.
- Roger Ebert, 'Video games can never be art', RogerEbert.com.
- Jonathan Jones, 'Sorry MoMa, video games are not art', The Guardian.
- Keith Stuart, 'Are video games art: the debate that shouldn't be', The Guardian.

INTERVIEW MET AYDAN FIGAROA

DOOR: SAM VISSER

Een aantal studenten zullen Aydan Figaroa kennen als werkgroepdocent privaatrecht. Maar wat velen niet zullen weten, is dat hij een Sirius alumnus is die zich bezighoudt met juridische onderwerpen met betrekking tot kunst!

Tijdens zijn bachelor was hij al geïnteresseerd in het combineren van het recht met cultuur. Als stagiair bij de Mexicaanse ambassade in Den Haag – iets waar hij terecht was gekomen na een jaar bij UUMUN – was hij bezig met het in de gaten houden van de Nederlandse “narrative” over de Mexicaanse cultuur en politiek. Dit besprak hij dan vervolgens met de ambassadeur om te bekijken of dit de onderlinge band versterkte of dat dit juist voor mogelijke problemen kon zorgen.

‘Een mooi voorbeeld van mijn werkzaamheden tijdens mijn stage was het moment dat in verschillende media werd bericht dat de Mexicaanse cultuur zorgt voor kinderen die opgroeien in een samenleving die drugs normaliseert, waardoor zij een probleem vormen voor meerdere samenlevingen. Zoals je misschien kunt begrijpen, was dat iets dat we samen met de Mexicaanse overheid verder hebben geduid. Eenzijdige en best subjectieve berichtgeving over een hele cultuur vraagt om tegengeluid dat een ambassade in het land zelf het beste kan bieden.’

Na zijn bachelor heeft Aydan de Legal

Research Master gedaan. Dit is een programma aan de Universiteit Utrecht dat zich richt op zelfstandig onderzoek doen binnen een zelfgekozen onderzoeksgebied. Dit betekent dat je allereerst algemene onderzoeksvaardigheden leert (en verdiepende vakken volgt in alle rechtsgebieden) waarna je dit kunt toepassen in zelfgekozen onderzoeksprojecten en een scriptie. Voor zijn onderzoeksprojecten heeft hij onderzoek gedaan naar de bescherming van immaterieel cultureel erfgoed, het verzekeren van kostbare kunst en in opdracht van “The International Intellectual Property Initiative” in Washington D.C. naar de vergoedingen voor buitenlandse makers in het stelsel van Europese auteursrech-

torganisaties. Omdat zijn eigen interesse en focus lag bij het beschermen van traditioneel cultureel erfgoed – denk aan Afrikaanse kunst en kleding – onder het Westerse intellectuele eigendomsrecht, is hij voor zijn masterscriptie afgereisd naar Kenia en Tanzania om te onderzoeken of het begrip van bescherming onder ons stelsel overeenkomt met het begrip van bescherming voor – als case study voor zijn scriptie – de Maasai stammen in voorgenoemde landen.

‘Heel kort gezegd wilde ik onderzoeken of het in beginsel mogelijk is om met een Westers begrip van creëren - 1 maker krijgt auteursrechten over de creaties die hij/zij/x maakt – toe te passen op een cultuur dat haaks staat op hoe ‘het Westen’ beschermingswaardige creaties juridisch kwalificeert. Traditionele samenlevingen kijken heel anders naar het creëren van kunst. Dit is iets dat door generaties wordt gedaan zonder dat een individuele maker kan worden aangewezen.’

Tijdens de Legal Research Master heeft hij samen met een professor van de UU gewerkt aan een publicatie in het Research Handbook on Contemporary Intangible Cultural Heritage. Deze bijdrage gaat niet uit van het juridische probleem van bescherming van immaterieel cultureel erfgoed zoals tradities, maar kijkt juist naar het politieke en sociale aspect van dit vraagstuk.

‘Als we tradities willen beschermen, kan dat niet alleen een objectief, juridisch vraagstuk zijn. Juist omdat het gaat om de wezenlijke vraag hoe we cultuur zien en hoe we omgaan met verschillende meningen, emoties en politieke belangen binnen die cultuur. Het hoofdstuk in dit handboek heeft ook mijn ogen geopend dat wij soms als juristen verder moeten kijken dan de tekst die is opgeschreven in onze (soms best wel heel langdradige) wettenbundels. Het feit dat we samen hebben besloten dat bepaalde regels gelden, laat impliciet ook iets zien over onze cultuur. Wanneer we gaan kijken naar het beschermen van cultuur – immaterieel zoals tradities als Sinterklaas (waar deze publicatie over ging) of zoals kunst en kleding van Afrikaanse stammen dat we classificeren als traditioneel erfgoed – moeten we dus juist beginnen bij die best moeilijke vragen over wat voor invloed cultuur heeft op het recht. We moeten ons bijvoorbeeld de vraag stellen welke politieke belangen meespelen bij het praten over dit probleem en hoe het zit met verschillen tussen meningen die we niet altijd op een juridische manier kunnen uitleggen. En juist dit uitgangspunt is momenteel nog onderbelicht: we moeten als juristen begrijpen dat we niet alleen naar de wettenbundels moeten kijken, maar begrijpen dat het recht bestaat in een samenleving (in Nederland, maar ook in de relatie tot andere landen) die soms best lastig uit te leggen is.’ Het is dan ook om deze reden dat Aydan – zolang de grenzen ook op

INTERVIEW MET AYDAN FIGARO

tijd open gaan – dit aankomend jaar dit politieke aspect verder gaat onderzoeken aan Yale Law School.

Ondanks het feit dat hij zich al snel focuste op het beschermen van cultureel erfgoed onder intellectueel eigendomsrecht, vond hij het ook interessant om ook te ontdekken hoe op andere manieren kunst en recht elkaar raken. Aydan heeft er toen voor gezorgd dat een klein advocatenkantoor gespecialiseerd in kunstrecht en het Stedelijk Museum Amsterdam bereid waren om een stage voor hem vorm te geven waarbij hij deels voor het advocatenkantoor en deels voor de juridische afdeling van het Stedelijk Museum kon werken als stagiair. Bij het Stedelijk Museum was hij de enige stagiair in een zeer klein team die alle vragen moest beantwoorden die ook maar enigszins juridisch waren.

‘Dit betekende soms “standaard” memo’s opstellen, maar vaak ook aan niet juridisch onderlegde collega’s uitleggen waarom ook in de culturele sector het recht enorm belangrijk was – ook wanneer je een DJ uit New York City moest inhuren voor een opening die “toch gewoon een vriend was van de kunstenaar in kwestie?”’

Sinds twee jaar is Aydan één van de adviseurs voor de Raad voor Cultuur – de instelling die de minister van OCW adviseert over het geven van subsidies aan culturele instellingen. Dit is niet alleen

een geldkwestie – en aangezien hij niet heel goed is in rekenen haakt hij daar al snel af, vertelt hij – maar vooral ook een politiek vraagstuk.

‘Het is leuk om na te mogen denken over hoe het culturele stelsel in Nederland moet zijn. Wat vinden we belangrijk in Nederland en met welke politieke belangen moeten we rekening houden? Het is dus enorm leuk om juist ook zeer politiek na te moeten denken over hoe te kijken naar subsidies voor een sector die ik zelf heel belangrijk – en vooral leuk! – vind, die mogelijk op politiek niveau wat wordt ondergeschoven.’

Behalve kunst en politiek, heeft Aydan zich ook beziggehouden met economische/financiële rechtsgebieden. Hoe zat dat dan?

‘Nu ga ik even de docent spelen die jullie allemaal kennen en afsluiten met een goede tip – dat werkt goed denk ik en dan heb ik ook het idee dat ik jullie ook echt iets heb meegegeven, en dat werkt niet altijd in de werkgroep. De reden dat ik zoveel andere dingen heb gedaan die totaal niets te maken hebben met kunst en recht is, omdat ik geloof dat je tijdens je studententijd zoveel dingen moet doen zodat je zeker weet (of in ieder geval iets zekerder weet) dat wat je doet je ook écht leuk vindt. Voor mij betekende dit kijken of ik ondernemingsrecht in de breedste zin – tijdens een stage bij Linclaters en Allen & Overly – wel of niet

interessant vond, maar ook door meer dan een half jaar alleen maar in de horeca van Amsterdam te werken om te zien of dat mij meer lag. Je studententijd is niet alleen goede cijfers halen (wat mij ook vaak genoeg zeker niet lukte), maar vooral jezelf ontdekken en ontwikkelen. Uiteindelijk heeft dit geleid tot het zijn van docent en de komende generatie aanleren wat ik heb geleerd (God, wat klink ik oud en toch een beetje wijs hoop ik?). Tegelijkertijd werk ik nog steeds een aantal dagen per maand in een heel goed restaurant in Amsterdam om ook die passie te voeden en bereid ik me intussen voor op een heel interessant jaar aan Yale. Tien jaar geleden had ik nooit geloofd dat dat me daadwerkelijk zou lukken. Kortom: door gewoon lekker te doen waar ik ook echt blij van werd – los van of het ook een slimme keuze was – heb ik uiteindelijk het intellectueel eigendomsrecht in combinatie met kunst en cultuur gevonden waar ik de komende jaren met heel veel passie in verder wil gaan. En waarschijnlijk zien jullie me dan alsnog nog soms (/vaak) achter de bar in Amsterdam.’

EEN VERHAAL MET EEN GOUDEN RAND

DOOR: MAAIKE ZUURMOND

Wenen, het begin van de vorige eeuw. Een rijke joodse familie, geïnteresseerd in kunst. Kunst die helaas niet in handen van deze familie blijft. The woman in gold is een bijzondere film; hij is juridisch, maar zeker ook historisch superinteressant. De kunstroven van voor en tijdens de Tweede Wereldoorlog worden mooi verbeeld, maar ook het juridische getouwtrek en het effect dat de hereniging met een stad kan hebben op iemand, komen prachtig in beeld.

In deze film staat de kunstroof van *Portrait of Adele Bloch-Bauer*, geschilderd door Gustav Klimt centraal. De Joodse Adele werd door Klimt vastgelegd op het witte doek tussen 1904 en 1907. Jarrelang was het schilderij het pronkstuk van Galerie Belvédère in Wenen. Het was oorspronkelijk eigendom van de rijke joodse familie Bloch-Bauer in Wenen. Na hun arrestatie in W.O.II werd het hele huis leeggeroofd en zijn hun kostbare eigendommen op veel verschillende plekken terechtgekomen. *The woman in gold* werd in beslag genomen door het Belvédère. De familie kwam hier achter tijdens de periode waarin de Oostenrijkse regering kunstrestitutie hoog in het vaandel had staan (1998) en besloot alles op alles te zetten om het schilderij weer terug te krijgen.

Door de ogen van Maria, gespeeld door Helen Mirren, en haar advocaat Randy (Ryan Reynolds) leren we dit boeiende verhaal kennen. Het verhaal achter dit schilderij is zo bekend geworden door het feit dat het een van de duurste schilderijen is die ooit zijn geveild.

Het mooie aan deze film is dat je niet alleen het proces ziet van de poging het kunstwerk terug te krijgen. Ook het effect dat het op Maria heeft om terug te gaan naar Wenen en op Randy die op deze manier zijn roots herontdekt is bijzonder. Je wordt meegezogen in het verhaal en op sommige momenten ontroert het daadwerkelijk. Iets wat mij sterk is bijgebleven is het moment waarop Maria besloot: Ik moet terug naar Wenen ook al wilde ik die stad eigenlijk nooit meer zien. Ze mochten er niet mee weg komen. Die standvastigheid en die roep om rechtvaardigheid is iets wat me echt heeft geraakt.

Ook juridisch is dit verhaal superinteressant, je ziet alle soorten rechtbanken in Amerika voorbij komen, maar ook een arbitrage en speciale instellingen. Wat het voor eerstejaars Sirii extra leuk maakt, is het feit dat het ook ging over immuniteit van buitenlandse staten voor een nationale rechtbank. Nu we dit net hebben gehad met PIL spreekt dit extra tot de verbeelding en bleek het zelfs juridisch interessant. Voor wie daar meer over wil weten; verdiep je ook in

de claim rond de kunstverzameling van Jacques Goudstikker in 2006 in Nederland.

Al met al is deze film echt een aanrader: hij biedt veel stof tot nadenken op historisch, juridisch, artistiek en psychol-

ogisch gebied. De geschiedenis rond het portret van Adele blijft ook na ruim 100 jaar nog boeien.

Je kunt de Woman In Gold kijken via pathe thuis.

Portrait of Adele Bloch-Bauer, Gustav Klimt

KUNSTROOF IN DE TWEEDE WERELDOORLOG

DOOR: BENTE DE LEEUW

Het schilderij ‘Woman in Gold’, ook wel het portret van Adele Bloch-Bauer I van Gustav Klimt, is zeker niet het enige schilderij dat is gestolen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Veel rijke Joodse families hadden vóór 1933 grote kunstcollecties in hun bezit die tijdens de Tweede Wereldoorlog door de nazi’s zijn geroofd.

Roofkunst door de nazi’s

Hitler was een kunstliefhebber en kunstverzamelaar. In 1940 richtte Hitler een organisatie op, de Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg (ERR), om documenten en boeken van Joden te verzamelen en te vernietigen en daarnaast ook het in beslag nemen van de kunstcollecties van Joden. De kunstwerken werden naar Parijs gebracht om daar onderzocht te worden door kunsthistorici. Ook werden de in totaal één miljoen kunstwerken gefotografeerd en doordat die fotoalbums bewaard zijn gebleven, weten we wat er is gestolen.

Restitutie in Nederland

Na de oorlog werd de Stichting Nederlands Kunstbezit (SNK) opgericht die de verantwoordelijke zou zijn voor de restitutie van roofkunst, maar in feite werd weinig moeite gedaan om kunst te restitueren aan rechtmatige eigenaren en nabestaanden. Zo kon het gebeuren dat veel kunst terecht kwam in het nationaal Nederlands kunstbezit en vervolgens in museumcollecties. Nabestaanden die kunst wilden terugvorderen, liepen jarenlang tegen een dichte deur en hun claims werden geweigerd. In 1998 tekenden 44 landen, waaronder Nederland, de ‘Washington Principles’ waarin de deelnemende landen eindelijk beloofden alles te zullen doen wat in hun vermogen ligt om de rechtmatige eigenaren hun geroofde kunst terug te geven. In Nederland werd vervolgens de Restitutiecommissie opgericht.

Volgens een onderzoek genaamd ‘Museale Verwervingen vanaf 1933’ staan vandaag de dag in 42 Nederlandse musea zeker 170 kunstvoorwerpen die mogelijk rond de Tweede Wereldoorlog van Joodse eigenaren zijn geroofd. Er zijn verschillende organisaties die de roofkunst opsporen om terug te geven aan de rechtmatige eigenaren of hun erfgenamen. Ook doen musea zelf onderzoek naar de herkomst van hun eigen collectie. Als een museum ontdekt dat het roofkunst in bezit heeft, adviseert de Museumvereniging op zoek te gaan naar de oorspronkelijke eigenaren of hun erfgenamen. Als een rechtmatige eigenaar zich meldt, onderzoekt de Restitutiecommissie of het werk teruggegeven moet worden, als een vorm van alternatieve geschillenbeslechting. De Restitutiecommissie opereert onafhankelijk van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en bestaat uit juristen, een historicus en een kunsthistoricus.

Bewijsvoering

Het grootste probleem bij geroofde kunst is de bewijsvoering. Het is lastig voor nabestaanden om onomstotelijk en hard bewijs te vinden, aangezien vaak de nazi’s alle eigendommen waaronder fotoalbums en papieren roofden van Joodse families. Voor de weinige Joden die terugkeerden uit de vernietigingskampen, was het leveren van juridisch bewijs onmogelijk. Om deze redenen is het nog steeds moeilijk voor nabestaanden om een succesvolle claim te maken.

Nazi propaganda minister Joseph Goebbels bij de “Degenerate Art” exhibitie in Munchen in 1938. Bron: Bundesarchiv, Bild 183-H02648 / CC BY-SA 3.0 DE

Bronnen:

L. ter Borg, ‘Kunstwerken met een oorlogsverleden’, De Volkskrant 23 mei 1997.

‘Zeker 170 geroofde kunstwerken in Nederlandse musea’, EenVandaag 10 oktober 2018.

S. Kooke, ‘In 42 Nederlandse musea hangt mogelijk van Joden geroofde kunst’, Trouw 10 oktober 2018.

N. Hofstra, ‘Nazi-roofkunst: deze commissie blijft zoeken naar rechtmatige eigenaren’, HP/De Tijd 11 maart 2017.

P. Cohen, ‘The Story Behind ‘Woman in Gold’: Nazi Art Thieves and One Painting’s Return’, The New York Times 30 maart 2015.

restitutiecommissie.nl 22 mei 2020.

G. Aalders, ‘Roofkunst terugkrijgen wordt steeds lastiger zonder ‘hard bewijs’, De Volkskrant 18 december 2018.

REDACTIE: KIJK OP KUNST EN HET STUDIELEVEN

DOOR: MAAIKE ZUURMOND

Lieve Sirii, het einde van het studiejaar nadert en wat een bijzonder jaar was het. Voor mij persoonlijk was het mijn eerste studiejaar met alle leuke dingen die daaraan verbonden zijn en ondanks de coronacrisis heb ik ervan genoten. Tijd om samen met de rest van de redactie terug te kijken op dit bijzondere studiejaar. Ook kijken we kort vooruit naar het aankomende studiejaar waar we hopelijk weer samen kunnen zitten op het Jans. Deze editie draait natuurlijk om de kunst en ondanks het feit dat kunst iets heel persoonlijks is, kun je misschien zelfs nog wel inspiratie halen uit onze favoriete kunstwerken en musea.

WAT IS JE FAVORIETE SIRIUS MOMENT VAN DIT JAAR?

Nick: Het dies gala diner!

Sophie: De Wissel-ALV.

Bente: Sirius Summertime en de OJR naar Toronto

Luca: Sowieso het gala waarbij je een hele andere kant van mensen kan zien.

WAT IS JOUW FAVORIETE MUSEUM?

Maaike: Hermitage in Sint-Petersburg, daar was zo ontzettend veel kunst. Dat heeft wel echt een indruk achter gelaten.

Luca: Telt NEMO in Amsterdam als een museum?

Stedelijk museum Amsterdam

Nick: Het Tropenmuseum in Amsterdam! Hebben altijd ontzettend leuke en creatieve tentoonstellingen, en een hele interessante vaste collectie

Bente: Palazzo Pitti in Florence en het Stedelijk Museum in Amsterdam.

WAT IS JOUW FAVORIETE SCHILDERIJ?

Luca: Ik kan altijd wel lang staren naar die mooie illustraties van optische illusies van Rob Gonsalves!

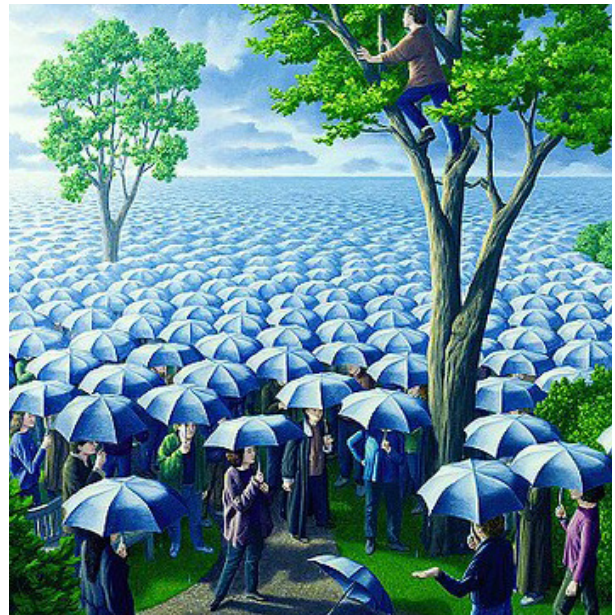
Bente en Arjan: Amandelbloesem van Van Gogh.

Maaïke: Landhaus am Attersee, Gustav Klimt.

Sophie: Apple Tree van Gustav Klimt

Landhaus am Attersee, Gustav Klimt

Rob Gonsalves

WAAR KIJK JE NAAR UIT BIJ HET NIEUWE STUDIEJAAR?

Sophie: Mensen weer knuffelen als dat weer kan.

Nick: Dat de studieruimte weer open gaat, ik mis de dagjes Jans met een overpriced koffie van de Ontdekking en een verlept croissantje van de Ap <3

Arjan: Ik kijk uit naar iedereen weer in het echt kunnen zien.

ETEN BIJ MARIE VAN HOUT

DOOR: NICK DE HEK

Hoewel we steeds meer dingen weer kunnen doen, is een etentje helaas nog steeds lastig te regelen. Maar ook in dit nummer spreken we gewoon met een Sirii af via Skype! En deze keer is het de beurt aan Marie van Hout uit jaar 2017. Hoe komt zij de lockdown door en wat is haar favoriete kunstwerk?

Kun je jezelf even voorstellen?

Ik ben Marie van Hout, 19 jaar en ik woon in Ede. Ik kom uit jaar 2018, dus ik zit nu in mijn tweede jaar. Al twee jaar lang ben ik lid van de fotocommissie bij Sirius.

Waarom de fotocommissie?

Ik vind zelf foto's maken heel erg leuk, ik doe dat ook in mijn vrije tijd als hobby. Het leuke aan lid zijn van de fotocommissie is dat ik én mijn hobby kan uitoefenen én dat ik naar evenementen ga waar ik anders misschien niet zo snel zou komen.

Hoe kom je de quarantainetijd door?

Ik ben nu weer langzaam gestart met studeren sinds een maand, daarnaast doe ik wat dingen voor mijn werk. Ik werk bij advocatenkantoor Axius in Veenendaal, waar ik secretariële werkzaamheden verricht. Daarnaast schrijf ik blogs en beheer ik de social media.

Welke muziek luister je momenteel?

Dat is moeilijk te zeggen, ik luister zoveel muziek. Ik luister veel naar Lauv en Naaz. Ik luister ook veel naar een local hier uit Ede, Laevi. Zijn muziek is het beste te omschrijven als LoFi HipHop

zonder zang, dat maakt zijn muziek perfect om te luisteren tijdens het studeren.

Heb je nog plannen voor de zomer?

Ik zou heel graag naar Duitsland willen! Mijn familie is Duits en we hebben een huisje daar in een klein dorpje waar we ieder jaar heen gaan. Dus als corona het toelaat, zou dat wel ideaal zijn.

Wat ga je als eerste doen als corona over is?

Sowieso weer naar het terras en natuurlijk al mijn vrienden en familie weer opzoeken. Ik heb iedereen zo erg gemist! Ik wil ook heel graag weer naar musea, bijvoorbeeld het Stedelijk in Amsterdam. Bovendien kan ik niet wachten om weer lekker in vrijheid overal heen te gaan en weer te kunnen rondtoeren.

Wat is je favoriete kunstwerk?

Mijn favoriete schilderij is de Amandelbloesem van Van Gogh. Ik vind het werk heel rustgevend om naar te kijken door de mooie compositie en het rustige kleurenpalet. De dynamische werken van Studio Drift vind ik ook erg bijzonder. Als ik er één moest kiezen is Franchise Freedom wel echt mijn favoriete werk door Studio Drift.

Wat mis je meest aan Utrecht?

Hmmm, wauw, dat zijn wel veel dingen! Ik denk de gezelligheid met iedereen die daar is en de levendigheid van de stad. De Siriusruimte en de borrels in het Pandje zijn natuurlijk ook een groot gemis!

Wat is tot nu toe je leukste Sirius-herinnering?

Het gala van dit jaar! Iedereen ziet er zo mooi uit en trekt zijn beste gala outfit aan. Daarnaast vind ik het heel erg gezellig om lekker met z'n allen te eten en te kletsen. Normaal gesproken doe je dat niet met iedereen van Sirius samen natuurlijk, maar tijdens het gala is het een grote Sirius familie. De diescommissie heeft dit jaar dan ook een fantastisch gala georganiseerd.

Wie zou je nog wel eens willen ontmoeten?

Emma Watson vind ik een fantastische vrouw. Ze zet zich in voor zoveel goede doelen en motiveert zoveel mensen! Ze is uiteraard ook een geweldige actrice. Verder kijk ik erg op naar Michelle Obama. Ze is zo'n bijzonder powervrouw en een rolmodel voor velen. Wat zij allemaal bereikt heeft vind ik bewonderingswaardig.

Wat zijn je plannen voor na de studie?

Ik heb eerlijk gezegd nog geen concrete plannen. Ik twijfel tussen privaatrecht: Intellectueel eigendomsrecht of aansprakelijkheidsrecht en strafrecht: forensische psychopathologie. Het zijn wel echt twee uitersten.

WE KUNNEN WEER NAAR KUNST!

DOOR: SOPHIE VAN BERGEN

Na deze kunst-loze maanden gaan vanaf 1 juni de musea weer voorzichtig open. Om jullie een idee te geven welke kunst in de omstreken van Utrecht te zien is, hier een klein overzichtje!

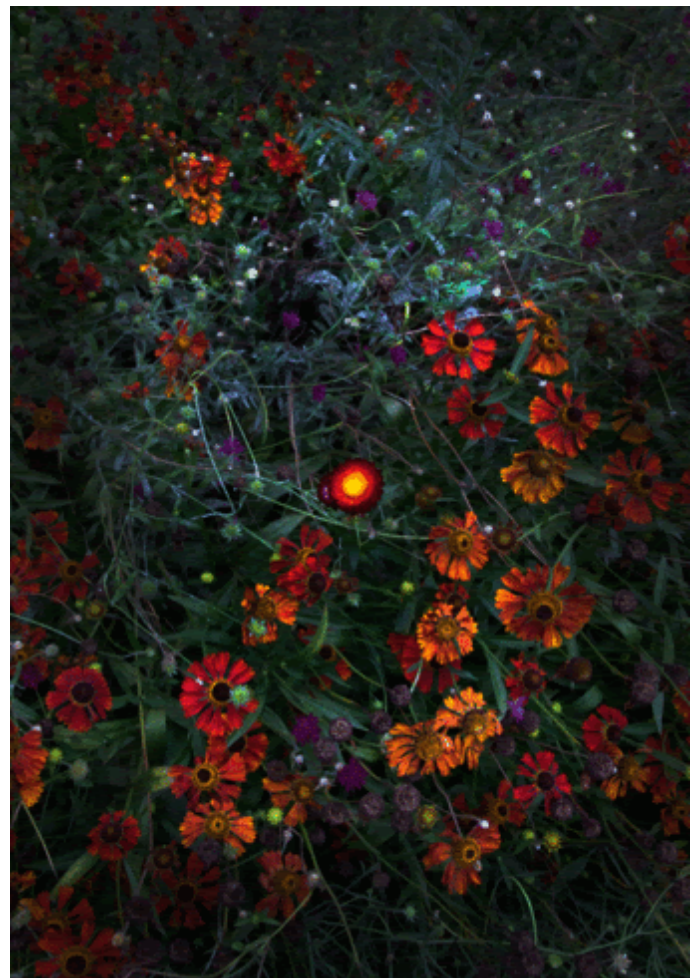
Expositie: Ongetemd – Toekomstbeelden van mens en natuur

Met de expositie 'Ongetemd. Toekomstbeelden van mens en natuur' onderzoekt Museum IJsselstein (MIJ) of natuur zich wel laat temmen. Werken van kunstenaars als Elspeth Diederix en Koen Taselaar verleggen je blik en zetten de – vaak ongemakkelijke – omgang van de mens en zijn omgeving in een ander perspectief.

Regelmatig wordt er over cultuur en natuur geschreven als twee entiteiten die lijnrecht tegenover elkaar staan. Vooral in een van oudsher aangeharkt land als Nederland. Zo probeert de mens tot op de dag van vandaag de natuur te beïnvloeden, temmen, inperken en naar haar hand zetten. Maar laat de natuur dat wel toe? Misschien laat zij zich wel nooit volledig beheersen.

Cultuur en natuur zijn geen tegenpolen. Ieder mensenleven is onlosmakelijk met beide aspecten verbonden. Hoe ziet de (nabije) toekomst eruit? Ongetemd verlegt je blik van binnen naar buiten; waar de mens aanstichter is van klimaatverandering, maar tegelijkertijd ook merkt dat niet alles even maakbaar is.

Wanneer: 7 maart t/m 30 augustus 2020.
Waar: Museum IJsselstein; Walkade 2-4 IJsselstein.

Expositie: Plastic Fantastic – 60 jaar Barbie

Hoera, Barbie is 60 jaar! Deze populaire speelpop, afkomstig uit de Verenigde Staten, heeft afgelopen decennia grote metamorfosen ondergaan. De tentoonstelling 'Plastic Fantastic. 60 jaar Barbie' in het Stedelijk Museum Vianen toont hoe Barbie is meegegaan met het veranderende schoonheidsideaal.

Wanneer: 15 december 2019 – 13 september 2020.

Waar: Stedelijk Museum Vianen, Voorstraat 97, Vianen.

Beeld: <https://museumtijdschrift.nl>.

Vivian Maier – Works in Color

Vivian Maier werd voornamelijk bekend om haar zwart-witfoto's. In deze tentoonstelling zal een onbekender deel van haar oeuvre te zien zijn: ruim 60 kleurenfoto's uit de periode 1956-1986. Veelal maakte Maier momentopnamen van het dagelijks leven. Het genre van de Amerikaanse straatfotografie wordt voornamelijk gedomineerd door fotografen als Robert Frank, Joel Meyerowitz en Lee Friedlander. De observerende blik van Maier als een onbekende buitenstaander en als vrouw is een belangrijke aanvulling op de canon van de fotografie.

De foto's in Works in Color tonen het straatbeeld van Chicago, – de stad waar Maier een groot deel van haar leven woonde – mensen, objecten, billboards en winkelatalages. Haar werk in kleur is speelser en humoristisch.

Wanneer: 10 april – 13 september 2020

Waar: Foam, Keizersgracht 609, Amsterdam.

Beeld: location unknown, 1956 © Estate of Vivian Maier, Courtesy Maloof Collection and Howard Greenberg Gallery, New York.

WE KUNNEN WEER NAAR KUNST!

Bier – Amsterdam, Stad van bier en brouwers

Amsterdam is al eeuwenlang een echte bierstad, dat wordt duidelijk in de zomertentoonstelling 2020 van het Amsterdam Museum: ‘Amsterdam. Stad van bier en brouwers.’ Van het bescheiden begin in de middeleeuwen, toen de stad slechts enkele tientallen brouwerijen telde en bier vooral werd geïmporteerd uit Duitsland, tot het wereldwijde succes van Amsterdamse biermerken als Heineken en Amstel, en de opkomst van tientallen kleinschalige brouwerijen in de laatste decennia. Het brouwproces, de handel in bier en grondstoffen voor bier en natuurlijk het drinken van bier komen aan bod in de tentoonstelling.

Wanneer: 9 april 2020 – 6 september

Waar: Amsterdam Museum,
Kalverstraat 92, Amsterdam.

Abbeelding L: Jan Victors, Het voeden der wezen in het Diaconieweeshuis, 1659- '1660, olieverf op doek. Collectie Amsterdam Museum. Weeskinderen dronken bier.

Beyond the Image: Bertien van Manen and Friends

De Nederlandse fotografe Bertien van Manen (Den Haag, 1942) is een grootheid op het gebied van documentairefotografie. Hoewel haar werk al decennialang wordt verzameld door musea als het Stedelijk, het Museum of Modern Art in New York

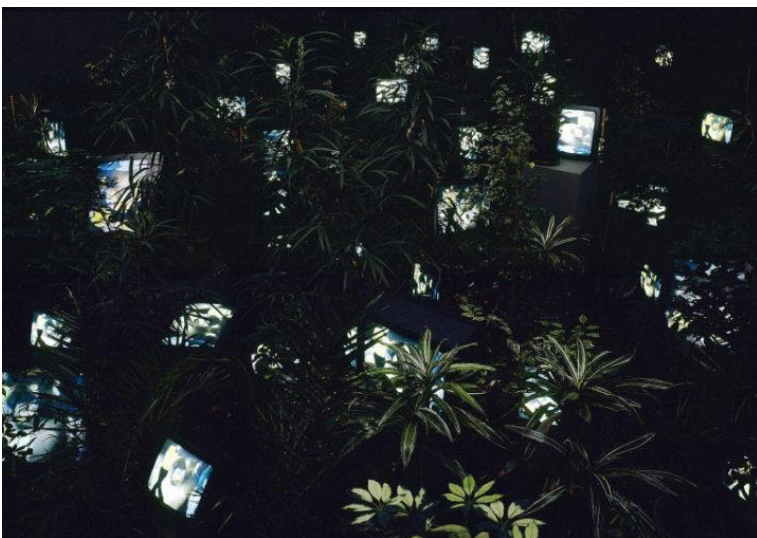
en het Metropolitan Museum Tokyo, is Beyond the Image: Bertien van Manen & Friends wereldwijd het eerste grote overzicht van haar oeuvre. In de tentoonstelling wordt iedere serie van Van Manen, in nauwe samenspraak met de fotografe zelf, gecombineerd met het werk van een andere fotograaf, veertien in totaal, waaronder Nan Goldin, Boris Mikhailov en

Rineke Dijkstra. Dit geeft het werk van Van Manen een contrapunt in de vorm van meer context, een accent, contrast of tegenwicht.

Wanneer: 29 februari – 9 augustus 2020

Waar: Stedelijk Museum Amsterdam, Museumplein 10, Amsterdam.

Beeld: Bertien van Manen, 'Eva, Sasha and Alosha'. Shachunia, 1993.

Nam June Paik – The Future is now

Groot overzicht van Nam June Paik, een van de meest visionaire en invloedrijke pioniers van de vroege videokunst. Zijn werk is multidisciplinair, experimenteel, innovatief en speels en van grote invloed op de generaties na hem.

June Paik ziet al vroeg in wat de impact van massamedia zullen zijn. Hij introduceert de term 'elektronische snelweg' en voorspelt daarmee de toekomst van de communicatie in het internet-tijdperk. Paik legt een relatie tussen kunst en technologie, tussen Oost en West, en reflecteert op de invloed die technologie heeft op de globalisering, en daarmee op ons dagelijks leven.

Een iconisch werk van Paik in de collectie van het Stedelijk is TV-Buddha uit 1974, een installatie waarbij een 18e-eeuws houten Boeddhabeeld zichzelf 'bekijkt' op een modern televisietoestel, en dat typerend is voor de invloed (zen)boeddhisme op Paiks benadering van kunst en technologie.

Beeld: Nam June Paik, TV Garden, 1974-1977 (2002). Kunstsammlung Nordrhein-Westfalen, Düsseldorf © Estate of Nam June Paik.

Wanneer: 14 maart – 4 oktober 2020

Waar: Stedelijk Museum, Museumplein 10, Amsterdam.

Deze teksten komen van de website <https://museumtijdschrift.nl>

SIRIUS
OPRECHT